

Ook de Spreukendichter had voor het gevaar dat van dien kant de moeder des huizes bedreigt, een open oog, en daarom staat het van de deugdame huisvrouw opgeteekend: *„Zij gerd haar lenden met kracht, en zij versterkt hare armen.”*

Just dus hetzelfde wat de Psalmist van Jehova zong: zong van den Heere der heerschen, toen hij jubelde, dat onze God zich bekleet met heerlijkheid en sterkte, en dit straks aanvatte in dien eenen juichtoon: *„Hij heeft zich omgord.”*

En omdat de Heere zich „de lenden gerd”, daarom is Hij het ook, die zijn gunstgenooten in zwakheid kan bijstaan, gelijk het, als met het eigen woord van Salomo, in Ps. 89, aan David wordt toegezegd: *„Met welke mijn hand vast blijven zal; ook zal hem mijn arm versterken.”*

De lenden gorden, dat is het besef, het gevoel, de gewaarwording van kracht verhoogt, tot ge ontwaart: *„nu kan ik weer. En de armen sterken is die herwonnen kracht in de armen overleiden, om nu dan ook niet stil te zitten, maar die herwonnen kracht naar „de Heeren ordinantie aan te wenden.”*

Deze deugdame huisvrouw nu gerd zichzelf de lenden, niet pas, als ze zich op den ouden dag de kracht ontzinken voelt, maar onderwijl ze nog als toonbeeld van kracht heel haar huis regeert.

Nu is dit natuurlijk beidspraak, en met het aanrijgen van een keurslijf om een vast gevoel te hebben, heeft dit gorden van de lenden niets te maken.

Dat gorden heeft niet plaats met een gordel die uwendig om het lijf wordt gegrept, maar met een gordel van *wilskracht en zelfbeheersching* en *wijze inspanning*, die in de binnenkamers van het hart en op de knieën voor God in het gebed wordt geweven.

Een beidspraak, die u zegt, dat deze vrouw zich niet willoos drijven liet op den stroom, zich niet gaan liet en niet onder haar taak kwam, maar met bewustheid die taak beheerschte, zich aangreep, zich inspoorde, en het verbruik van haar kracht regelde. Ook dat ze tijdig zorgde, dat als de lamp lange uren gebrand had, versche olie de vlam brandende hield, eer ze zou gaan zietogen.

Niet klagen en zuchten, maar bidden en danken, en met moed in het oog het leven van elken nieuwen dag tegengaan, is de kostelijke uitwerking van het stil geloof op de bezige huismoeder.

Want geloof is, leven niet uit wat voor oogen is, maar uit hetgeen ge niet ziet. Naar den regel alzo, dat niet het lichaam de ziel, maar de ziel het lichaam moet beheerschen, en dat in de voorzichtige wijsheid des verstands en in de stalen kracht van den wil door God ook aan de zwakke vrouw twee machtige wapenen in de hand zijn gegeven, om tegen haar zwakheid te strijden.

Van gezinsdingen door gebed, gaat ook nu weer, vooral in Amerika, de sprake, en het feit valt niet te loochenen, dat er door geestelijke geloofswerkingen niettemin, zoowel onder Protestanten als Roomschen, denk slechts aan Lourdes, gezinsdingen plaats grepen, die u aan wonderen doen denken.

En toch zijn deze gezinsdingen niets dan de vrucht van de op één punt saamgetrokken, door geloof bezielden wilskracht, die tegen den schijn, alsof de ziel tegenover het lichaam machteloos stond, in hooger kracht reageert.

Bij zwakke onthield men gemeenlijk den arts, en wie zou den zegen van het medicijn willen verachten, maar toch is het een omkeering van de door God gestelde orde, als de ziel in u zich ineendiachteloos tegenover het lichaam te staan.

Ge kunt door allerlei zonde, ook door ongehoof, uw lichaam en vooral uw zenuwen zoo ontzettend verzwakken; maar ook kunt ge door geloof en heiliger zin dadeelich lichaam en dadeelich zenuwen zoo ongemeen versterken.

Dit nu is het gorden van uw lenden met kracht.

En de jongheuwde vrouw, die dit vroeg begint, die met het wasen van haar gelaat, haar onoverpoed voortgaat, en moeit een oogenblik haar gezin met zich laat wegloupen, maar kalme en „sterk in het gebed” zich op haar taak voorbereidt, zal de heerlijke ervaring opdoen, dat de godzaligheid een vrucht heeft ook voor haar lichaamskracht te midden van de drukte des huislijken levens.

Wie dit nu verzuimd heeft, en jarenlang haar wil onder haar zenuwen bracht, en dus op ouder dag hiervan de wrange vruchten plukt, kan natuurlijk niet met één ruk in haar wil die verspelde kracht terug tooveren.

Maar toch, ook dan nog blijft het waar, dat het zich gorden van de lenden met kracht, door ernstige, blijvende geloofsinspanning, het eenig middel blijft, om er weer onderuit en er weer bovenop te komen, en, zelfs in zoo schier hopelooze toestanden, weigert het geloof zijn zegenende werking mist.

Wil dat nu zeggen, dat daarom de zwakke huismoeder zich in het mysterie moet terugtrekken, om wat uwendig haar zenuwen kon, te verwarlozen?

Natuurlijk niet, want dan ware het louter geestverwerking en geen krachtig werkend geloof. Integendeel, juist het geloof weet hoe de middelen zijn aan te wenden.

Het weet dat God zelf niet enkel de zaligheid voor zijn uitverkorenen verordende, maar tegelijk in een zelfde besluit ook de middelen der genade verordende heeft, om die zaligheid teweeg te brengen.

Van het mysterie moet het uitgaan, maar het moet niet in het mysterie besloten blijven. Het geloof kweekt wijsheid, wat nog heel iets anders dan in een boek gevonden schoolgeleerdheid is.

Ge kunt uw huishouden zoo aanleggen en zoo besturen, dat er de wijsheid uitstraalt, maar ook, heel anders, op zulk een wijze, dat er de wijsheid in uitstraalt.

Er kan afmatende doornenwoning en verwarring en wanorde zijn, maar ook goede regel, vaste gang, gestadige stuur en daardoor heilsame orde.

En al naardit dit in uw huishouding is, zal het verbruik van uw kracht of krachtverspilling, of spanning van kracht en doeltreffende aanwending ervan zijn.

Ook uw kracht is een gave van uw God, een u toevertrouwd talent.

Die kracht, dat talent, moet niet blijven wat het is, het moet op woeker gezet. Er moet winste mede gedaan. Het moet toenemen. En voor uw God moet ook zij betuigen kunnen: „Drie talenten hebt Gij mij gegeven, zie Heere, drie andere talenten heb ik er mede gewonnen”. En ook al ontvingt ge maar één talent aan kracht, toch mag ook dat ene talent niet begraven worden, maar moet het vruchtbaar zijn.

Maar hetzel ge het pas ontvingt, of dat het reeds verduidel werd door een stille plichtsbetrachting, die uit den wortel des geloofs in u

opkwam, ge moet op die kracht, op dat talent zinnig zijn.

Er mag niet met *geestel*, en het mag niet *verspild*, zelfbeheersching moet al uw doen bestieren.

Er is een verdeling van den tijd. Er is een verdeling van de dagtaak. Er is een verdeling van wat ge anderen opdraagt. En niet de vrouw, die al den dag moedraaft en zich afsluoft, maar juist omgekeerd de vrouw, die rustig in haar leunstoel gezeten haar huishouding indendt en met beleid doet loopen, dient haar God in voorzichtigheid en straalt zegen in heel haar omgeving uit.

Tot zelfs de slaap, die de kracht vermeerderd, en de geregelde voeding, die het lichaam sterkt, zijn voor de *geloofige* vrouw stukken van ernst en van geregelde plichtsbetrachting. Ze weet het dat de lamp uitgaat, die geen olie ontvangt en de haard waarop niet telkens brandstof wordt geworpen. En daarom is ook die *slaap* en die *voeding* haar geen spel, maar een stuk van plichtsbetrachting en van gehoorzaamheid aan haar God.

Ook een deel van haar huishouding over te geven, opdat het geheel niet aan haar hand ontglipe, kan eisch des geloofs zijn.

Zoo is niets in het natuurlijke te versmaden, mits het haar diene, en ze er niet op leunen ga. Leunen mag ze alleen op haar God, en op wat haar God haar aan *geestelijke kracht* in de ziel heeft geschonken.

Alleen wie geloof, niet *sentimenteel*, maar *practisch*, zal ook hier meer dan overwinnaresse zijn.

Zij slechts de gordel des geloofs in dien strijd het mysterie uwer kracht.

Amsterdam, 1 Nov. 1895.
E Voto.

Nu het vierde Deel van *E Voto* verzonden werd, is hiermede dit uitvoerige werk over den *Heidelbergischen Catechismus* compleet.

Eerst van nu af aan komt dit werk ook in den handel, maar nu tegen den dubbelen prijs, namelijk van f 24.

Het was ons een voorrecht, dat we dit werk aan onze abonneenten tegen de helft van dien prijs konden doen toekomen, en we danken hen, dat ze in zoo grooten getale van deze onze aanbieding gebruik maakten.

Niet minder dan ruim *dertienhonderd* schreven er op in, niettegenstaande het ook tot dien halven prijs, nog altoos voor velen een *kostbaar* werk bleef.

Voor een tiental jaren zou zulk een sterke verspreiding van zulk een boek eenvoudig onmogelijk zijn geweest.

Van gewone omvangrijke werken van dien aard werden in ons kleine land gemeenlijk niet meer dan 600 exemplaren opgelegd, zelden meer dan 400 à 500 verkocht.

Een debiet van *dertienhonderd* exemplaren, nog eer het werk in den handel kwam, overtreft uit dien hoofde voor zulk een uitgebreid werk van over de 2400 bladzijden, de hoogst gespannen verwachting.

Dit nu is een levensteeken.

Er blijkt uit, dat de lust in Gereformeerde leetuur hand over hand toenam; dat het Calvinisme krachtig in ons midden opleeft; en dat ook ons blad, dat zich de weeropleving der Gereformeerde beginselen ten doel koos, dat doel niet geheel gemist heeft.

We hebben hieraan nog iets toe te voegen:

Van onderscheidene zijden is ons gevraagd, of het niet mogelijk ware, om aan de vier deelen van *E Voto* een alle deelen omvattend register toe te voegen.

Ook een register van besproken Bijbelplaatsen.

Dit lag oorspronkelijk niet in het plan, overmits het scheen, dat de volgorde van den Catechismus den kenner van den Catechismus genoegzaam in staat stelde, ook zonder register, te weten, waar hij zoeken moest wat hij zocht.

Indien echter de aanvraag om zulk een register te bezitten aanhoudt, willen we beproeven iemand te vinden, die dit omvangrijke werk op zich neemt.

We zullen dan later bekend maken, op welke voorwaarde dit verkrijgbaar is, en evenals bij de uitgave zelve voor onze abonneenten, die op *E Voto* intekenden, de gelegenheid openstellen, om het voor lageren prijs zich aan te schaffen.

Rectorale oratie.

We beloofden terug te komen op de rectorale oratie van Prof. Fabius.

Want wel heeft men ons gewaarschuwd, om voortaan met ons gunstig oordeel over anderen wat voorzigtiger te zijn, nu blijkt, hoe men zich niet ontdoet, om uit een vriendelijk woord dat ge schrijft, later een stok te maken waarmee men u slaat; maar we weigeren deswege aan de sympathie van ons hart het zwijgen op te leggen.

Ons hart zou bevrezen, als we bij elk woord dat we schreven, ons moesten afvragen, of wie ons nu een vriend en broeder is, zich later ook tegen ons kon keeren.

Een vriend anders dan door den dood te verliezen behoort tot het droefste wat u overkomen kan.

Maar het leven zoo geen leven meer zijn, als ge door die pijnlijke ervaring vrienden-schu werd, en uw hart met argwaan en wantrouwen liet vervullen.

Dat we nu op deze oratie afzonderlijk terugkomen, is omdat ze in ons oog een zeer ernstige betekenissen heeft.

Haar populair karakter, wat den vorm aangaat, zien we niet voorbij, en dat enkele Schriftcitate korter hadden kunnen genomen worden, geven we toe, maar juist die populair vorm was op dit pas een aanbeveling.

Met name over de profijtelijkheid der Juridische faculteit was in breeden kring bij de broederen zekere bezorgdheid gerezen, en twijfel ontstond, of we van deze faculteit wel ooit de vruchten zouden plukken die we er ons van beloofd hadden.

En waar nu in een breeden volkskring zulk een bezorgdheid opkomt, haat geen verzekering en helpt u geen betinging.

Wat in zulk een oogenblik alleen in staat blijkt, de rust in de gemoederen te doen weerkeren, is het ontvangen van een proeve, die de profijtelijkheid toont, en waarvan de broederen de profijtelijkheid *zelve kunnen gevoelen*.

Zulk een proeve nu is metterdaad in deze oratie geboden, en de populair vorm waarin ze is opgesteld, brengt ze onder schiere ieders bereik.

Hiermee is intusschen allerminst beweerd, dat de betekenissen van deze redevoering minder wetenschappelijk zou zijn.

Alleen haar vorm is minder wetenschappelijk dan men bij anders in dergelijke oratie gewoon is, en desnoods zou men kunnen zeggen, dat ook het kader minder streng is ingeengezet.

Maar dat de betekenissen hierom minder wetenschappelijk zou zijn, kan alleen bij beweren, die *geleerdheid met wetenschap* verwart. Want die „geleerdheid” ja, heeft Prof. Fabius ditmaal schier geheel naar de aantekeningen verwezen, maar de *wetenschap* diepte, rijkheid en beslistheid spreekt hier voor het oor van elk kenner.

Haast zou men kunnen zeggen, dat er niet één principieel rechtsvraag is, die in deze redevoering niet aan de orde kwam, en die niet, deels zelfs antithetisch, uit Gods Woord, in de Gereformeerde lijn, en onder bestrijding van het averechtsche gevoelen is aangestipt.

Reeds de keuze van het onderwerp beoefde zulk een principieel en generale bespreking van heel de rechtsstudie.

Op welk terrein van het leven toch ge u de vraag stelt, welke verandering de zonde op dit terrein teweegbracht, zijt ge altoos genooddaakt, u af te vragen: 1° hoe deze materie in den staat van rechttheid, d. i. krachten der ordaantie der Schepping lag; 2° welke wijziging daarin door de zonde werd aangebracht; en 3° en wat het ideaal is waarop ge zoowel theoretisch als praktisch hebt aan te sturen.

Geldt dit nu reeds op elk ander terrein, vooral op het terrein des Rechts is zulk onderzoek van het iusterste gewicht en overrij aan vrucht; wijl het u schier met alle verhoudingen des levens in aanraking brengt, en bij elk dier verhoudingen dwingt op den wortel terug te gaan.

De keuze van het onderwerp waarborgde ons uit dien hoofde, dat we een tusschenstuk uit de Encyclopedie van het recht zouden ontvangen, en Prof. Fabius heeft die verwachting niet beschaamd.

Hij was op de cardinale punten kort, mischieu te kort, in vergelijking met de breede bladzijden aan de overige deelen der oratie gewijd, maar, al deed dit bij het hooren de betekenissen van veel voor menig oor niet genoeg uitkomen, bij lezing en herlezing zal men zien, dat die kortheid niet belet heeft, de hoofdproblemen duidelijk te stellen, en bij elk dier problemen die eenig goede oplossing te geven, die ons, Gereformeerden, als de ware geldt, omdat ze rust op Gods getuigenis in Woord en in Historie beide.

Dit resultaat nu is hierdoor verkregen, dat Prof. Fabius getoond heeft, studie te willen maken van de grondlijnen der waarheid, gelijk de Gereformeerde theologie die uit Gods Woord bloot heeft gelegd, en, van deze premissen uitgaande, met scherpen blik op de rechtsvragen, die alsnu oprezen, de zich voordoende quaestien juist in dat licht bezien heeft, dat er vanzelf op valt, zoo ge u plaatst op den grondslag der Gereformeerde beginselen.

Natuurlijk kan in een oratie heel dat stel problemen niet *volledig* behandeld worden. Enkele bleven nog onbesproken, en andere eischen later breeder uiteenzetting en uitvoeriger bewijsvoring.

Een oratie is geen handboek.

Maar voorzover een oratie zulk een stuk Encyclopedie geven kan, is het hier gegeven, en gegeven in een taal en vorm, die tot lezen uitlokt en het onder het bereik ook van den gewonen Calvinist brengt.

Hiermee nu heeft Prof. Fabius een goed werk verricht, waartoe in de gegeven omstandigheden zekere moed van overtuiging behoorde.

Hij aarzde toch niet, om over de hangende quaestie zich duidelijk uit te spreken, zoodat men nu weet waar hij staat.

Dit zal dan ook in breeder kring gevold worden. Ons volk zal dit weten te waardeeren. Aan de studie van het recht is er vaster richting door gegeven. En de Juridische faculteit aan onze Vrije Universiteit behoeft thans, ook onder de studenten, niet meer te vragen, waar de hoofdlijnen loopen waarlangs aller studie zich heeft te bewegen.

Dwaalleur.

Van den heer R. te R. ontvingen we een breedvoerig stuk, om het oude gevoelen van Deurhoff te bepleiten; dat het „lichaam van Mozes”, waarover de aartsengel met Satan streed, „de gemeente des Ouden Verbonds” zou geweest zijn.

Leze de schrijver eens over dezen dwaalleur wat Taco Hajo van den Honert schreef in zijn werk: *Deurhoff's hardnekkigheid en verlegenheid in het bevestigen zijner heillooze gevoelens*, 1707.

Deurhoff was een gevaarlijk ketter, en op

onderscheidene provinciale Synoden zijn waarschuwingen tegen zijn dwaalleur uitgegaan.

Zij men toch voorzichtig. Omdat een boek met oude letter gedrukt en in een parlementaire handje gebonden is, daarom is het nog volstrekt niet vertrouwbaar.

Onder de „oudeschrijvers” waren evengoed dwaalleerders als onder die van onzen tijd.

Tucht en Doop.

IV.

De Tucht met vermaan, met aanklacht bij de conscientie, met een poging om wakker te schudden beginnende, kan soms al spoedig aan het stadium komen, dat een kerkerand aan iemand, die tot het heilig Avondmaal was toegelaten, een tijdlang dien toegang weer betwist.

Op wat grond geschiedt dit? Van welke gedachte gaat de kerk hierbij uit?

Is het dat ze den aldus gecensureerde beschouwt, als een die op zulk een oogenblik te zwak in het geloof staat, om de heilige eere van het aanzitten aan Jezus' Disch waardig te zijn?

Stellig niet.

Opzettelijk toch roept de kerk het in het Formular bij het heilig Avondmaal uit, dat juist de zwalgeloovigen geroepen en genood worden, opdat door het Avondmaal hun zwak geloof nieuwe sterking ontvange.

Neen, de kerk sluit van het heilig Avondmaal uit wie zich niet „een der opgesomde zonden besmet weten”, en over zulke zonden nog niet tot berouw en boete zijn gekomen.

Niet de zonde sluit uit. Dan toch mocht niemand toetreden. Maar wel de verkeerde, de averechtsche en de goddelooze stand der ziel tegenover de zonde.

Stel, om eens het ergste te nemen, er was een geloovige, die Vrijdag zich in moord verliet, en Zaterdag tot volstandige bekentenissen en volkomen boete en berouw kwam, dan zou zulk een, zoo hij sterking van zijn geloof verlangde, des Zondags niet van het Avondmaal te weren zijn.

Hij zou er heen moeten. Of sprak Jezus niet tot den moordenaar aan het kruis: „Heden zult gij met mij in het Paradijs zijn.”

En zou dan wie wel in het Paradijs mag ingaan, niet mogen toetreden tot den Disch van Jezus?

Denkt ge u toch een oogenblik, dat die moordenaar van zijn kruis onthouden ware, en, vrijgelaten, zich bij de kerk van Jeruzalem had aangesloten, zou dan één apostel hem van de „breking des broods” geweerd hebben?

Gelijk men begrijpt, namen we dit ergste geval, om het inzicht in het wezen van de Tucht op eenigszins aangrijpende wijze te verhelderen; want anders geven we gaarne toe, dat een kerkerand niet kan wat Jezus kan, t. w. absoluut over de oprechtheid van het berouw oordeelen.

Een kerkerand zou in zulk een geval allicht eenigen meerdere tijd behoeven, om zijn oordeel op te maken, en dan zou dat oordeel bij zoo opzienbarend geval eerst in de gemeente moeten zijn doorgedrongen.

Maar dit nu daargelaten, staat het vast, dat *principieel genomen*, zelfs een moordenaar, zoodra slechts zijn hart waarlijk verlagen, gebroken en verbrijdeld was, wel verre van het heilige Avondmaal te mijden, het omgekeerd zou moeten *zoeken*.

En al zou zijn arrest dit feitelijk verhinderen, zoo houde men niet in het oog, dat in Pruisen b.v. de militaire gevangenen, onder gewapend geleide, des Zondags naar de openbare godsdienstoefening gaan, en daar aan het heilig Avondmaal kunnen deel nemen.

Ondenkbare is dus het geval dat we stelden op zich zelf niet.

Ziet men dit nu helder in, dan zal men tot geen andere overtuiging kunnen komen, dan dat de schorsing van het toegangsrecht tot het heilige Avondmaal in zijn diepsten grond berust op den twijfel, die rees, of zulk iemand, die dusver als „geloovige” erkend werd, het *wel* waarlijk is.

Door zijn ketterij of boosen wandel deed hij desangende twijfel opkomen.

Hij was tot het heilig Avondmaal toegelaten, omdat de Heere dezen Disch voor zijn geloovigen bereid heeft, en men achtte hem onder de geloovigen te moeten rekenen, blijkens zijn belijdenis en het getuigenis aangaande zijn wandel.

Nu van achteren echter komt dit anders uit. Zijn wandel en de uitkomende stand van zijn hart spreken het eer tegen, dat hij tot de geloovigen zou behooren.

Niet alsof ook een geloovige niet in zonde kon vallen, maar dan volgt er bij den geloovige, na de zonde, bittere droefheid naar God en ongevinsd berouw. En als dit nu in zulk een persoon niet aanwezig blijkt te zijn, of indien zijn berouw al den indruk van een Easusberouw maakt, dan vervalt de bewijskracht, die vroeger aan zijn belijdenis en wandel voor zijn „behooren tot de geloovigen” ontleend werd.

Wel volgt er volstrekt nog niet vastelijk uit, dat hij *niet* tot de geloovigen behoort.

Herhaaldelijk toch komt het voor, dat iemand na een oogenblik van tijdelijke verharding, eenige dagen later wel waarlijk tot boete en berouw komt, en dat wel met zulk een verbijzeling van hart, als alleen in een kind van God bestaansbaar is.

En bij zulk een stand der zaak nu, neemt de kerkerand zijn vroeger oordeel, dat zulk een persoon een geloovige was, terug; onthoudt zich nog van het oordeel, dat hij hem van de „geloovigen” afgescheiden verklaart; maar schort tijdelijk zijn oordeel op.

De rubriek: *Gereformeerde Prediking* moet uit plaatsgrek diinaal weglouven.

Hij wordt beschouwd als iemand, omtrent wien men in het onzekere verkeert, en dien men dus niet mag toelaten aan den Disch, waar de Heere alleen zijn „geloovigen” saamroep.

Aldus beveiligd de kerk het Verbond des Heeren tegen ontheiliging, en poogt op den gecensureerde zelve te werken, doordien ze hem gevoelen doet, dat hij voor zijn geloof niet langer op haar oordeel leunen kan.

Uit dien hoofde laat ze den gecensureerde dan ook niet aan zichzelf over, maar werkt op hem, om te zien of hij niet tot berouw en boete te brengen is. En komt het hiertoe, dan heit ze God dankende, de censuur weer op, en komt terug op haar oorspronkelijk oordeel, dat men dezen broeder wel waarlijk voor een „geloovige” te houden heeft.

Censuur is alzo in het minst niet een kleine bestraffing, die den geloovige wordt toegediend, maar een werkelijk opschorten van het oordeel der kerk, of deze persoon wel waarlijk voor een geloovige te houden zij.

Just deswege kan en mag de kerk dan ook bij deze censuur niet blijven staan.

Hoe ruim men den tijd der afzondering ook neme, ten leste komt er een oogenblik waarin de kerk verklaren moet, dat het ingewachte berouw niet komt, dat het teken van het kindschap Gods, na zonde, niet gezien wordt, dat alzo het *opgeschortend* oordeel der kerk in een *beslissend* handelen behoort over te gaan, en dat de kerk alsnu verklaren moet in dezen zondaar geen kenteekenen te vinden, die haar langer ontslaan kunnen van de verplichting, om hem van den kring der geloovigen uit te sluiten.

Zoo komt de kerk tot den Ban.

Een ban, die nog volstrekt niet zeggen wil: Deze man of vrouw kan geen geloovige zijn; maar wel: Wij, als kerk, hebben niet langer het recht, om hem of haar voor een „geloovige” te houden.

Een verklaring, die dan tevens de pedagogische werking kan hebben, om den gebannene juist door zijn verlatenheid tot inkeer en doorbreiding te brengen, zoodat de kerk dan ook voortgaat voor hem te bidden; maar naar de uwendige verhouding is de gebannene buiten het Verbond, en dus buiten den kring der kerk.

Keert hij terug, dan blijkt van achteren dat de kerk gehandeld heeft en handelen moest naar onderstellingen, die feilen kunnen, en staat hij dus niet gelijk met een nieuw lid dat pas aankomt.

Maar tot op die ure toe, is hij van de gemeente gescheiden als een heiden en toelenaar.

Zoo beweegt dan heel de Tucht zich om de éne vraag, of zulk een persoon al dan niet voor een „geloovige” zij te houden.

Oorspronkelijk oordeelde de kerk, afgaande op zijn belijdenis en wandel, van ja. Later, toen zijn zonde uitkwam en geen berouw volgde, *schortte* zij haar eerst uitgesproken oordeel op, en ontzegde hem daarom tijdelijk het recht van toegang tot het heilig Avondmaal. Toen aldoor het berouw uitbleef, wijzigde zij haar oordeel en sprak nu positief uit, dat de uwendige kenteekenen van het kindschap niet aan hem gezien werden, en *handte* hem dus. En ten slotte, als hij nochtans met berouw en boete wederkeert, herroep zij haar laatste oordeel, en verklaart alsnu de kenteekenen van een „geloovige” in hem terug te hebben gevonden.

Geldt hierbij nu enkel logische consequentie, dan zou hieruit voor den kinderdoop voortvloeien, dat het kind van zulk een man, terwijl hij onder censuur stond, niet tot den heiligen Doop werd toegelaten, maar dat de Doop werd *uitgesteld*.

Immers het recht om een kind te doopen ontleent de kerk aan het feit, dat dit kind gerepresenteerd wordt als het kind van een, die door de kerk onder de geloovigen gerekend wordt.

Alleen waar die zekerheid aanwezig is, is het recht aanwezig om te doopen.

Tijdens die zekerheid in twijfel overgaat, zou dus ook bij den Doop het in *dubito abstinere*, d. i. onthoud u in twijfelachtige gevallen van alle handeling, in volle kracht gelden.

Zoodra de gecensureerde op de teekenen van boete en berouw weer werd aangesloten, zou de Doop van het kind volgen moeten.

Of ook, bleek zijn berouw niet, en werd diensgevolge de ban over hem uitgesproken, zou zou de Doop moeten *gewaigerd* worden.

Een eindelijk werd de gebannene weer opgenomen, zoo zou daags daarna de heilige Doop aan zijn kind kunnen bediend worden. Bij het volgen van deze gedragzamen zou er vastheid en consequentie in het stelsel liggen, en zou ongetwijfeld veel *ensalig* misbruik zijn afgesneden.

Een als „geloovige” erkende heeft tweemaal recht in zake de heilige Sacramenten, voor *zichzelve* recht op het Avondmaal, en voor zijn kind recht op den Doop.

Vervalt nu het éne recht, dan vervalt daardoor feitelijk ook het andere.

Wie zelf niet ten Avondmaal mag gaan, heeft ook voor zijn kind geen recht op den Doop.

Het éne recht staat of valt met het andere.

Tot het Avondmaal komt men, in zijn kwaliteit van geloovige, en alleen in dezelfde kwaliteit heeft men recht op den Doop van zijn kind.

Is door tucht de kwaliteit van „geloovige” geschorst of betwist, dan is daarmee tevens betwist of geschorst elk recht op het Sacrament, dat uitsluitend op die kwaliteit rust.

Intusschen is de praktijk van onze kerken een veelzins andere geweest, en is er oorzak na te gaan, wat de kerken bewoog van deze vaste, consequente, en zoo vanzelf zich tekenende lijn af te gaan.

Toen 1895 he teit opna liescher heerens het corp wel te v Thans derhande met den hangende maakt, e doeld at duisverv derhalv Jaarversl Het st

De ont dering van op gerefo zeer naar ring geen gerezen ve onzer Stab Het bes in de Pa minder v (de Versl de woord kring van oazekehei hare schol tuten” en in hun v XXII).

Nu zull wel allerme directeurs met onderg school op Statuten, l gereformee kunnen we in den eig der belijdi wier belijde en die da hart geven van de m beiden, en derwijs aan meerde vo Maar het Hem, die de opening en wiens i in het o moet word

De gere het oordeel waarop zij nomen, dat wijs twijfel verdenking; eenig kwa van Art. 2

Wanneer vergadering der consie rustheid u onderwijz Lohman, i behoort, o onderwijz ander dan zoolang he verschijnsel dien hoogi ook onder acht, dat bli. XXI v ting tot zo